

Günümüz Farsçasında Türkçe Kelime Varlığı: *Ferheng-i Rûz-i Suhen*'de Türkçe Sözcükler*

Abdusselam Aksu**

Öz

Farsça ve Türkçe geniş bir coğrafyada uzun bir tarihi süreci beraber geride bırakmış iki dildir. Bu süreç boyunca birçok farklı alanda etkileşimler meydana gelmiştir. Bir kısım etkileşimin varlığı günümüze kadar gelmiş ve o dilde kendine sağlam bir yer edinmiştir. Bu etkileşimlerden biri kelime ve ek alışverişi şeklinde gerçekleşmiş ve karşılıklı olarak pek çok farklı alanda bir dilden diğerine kelime geçişleri olmuştur. Karşı dilden alınan sözcüklerin bazıları zamanla kullanımdan düşmüş, bazıları günümüze kadar gelerek varlıklarını koruyabilmişlerdir. Bu sözcükler taşıdığı dilin gramer özelliklerine göre türetilmiş, telaffuz edilmiş ve yeni anlamlar kazanabilmiştir.

Bugünkü Farsçada varlığını sürdüren pek çok kelime, ek, pekiştirme ve söz grubu bulunmaktadır. Bu Türkçe unsurlar günümüz Farsçasının neredeyse her alanında aktif bir şekilde kullanılmaktadır. Bir kısmı geniş kullanıma sahip ve onlarca kez türetilmişken, bir kısmı da dar bir alanda kalarak yaşamaktadır. Hasan Enverî tarafından kaleme alınan *Ferheng-i Rûz-i Suhen*, günümüz Farsçasında kullanılan sözcükleri toplayan geniş kapsamlı ve güncel bir sözlüktür. Sözlükte bulunan her bir maddenin kökeni belirtmiş, hangi dil veya dillerden alındığı veya meydana geldiği açıklanmıştır. Bu çalışmada sözlüğün köken itibarıyla Türkçe olarak belirlediği unsurların sayısı verilmiş, Türkçenin günümüz Farsçasında hangi alanlarında, nasıl ve ne kadar kullanıldığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Farsçadaki bu unsurların kullanım biçimlerinin görülebilmesi için birtakım örnek cümleler verilmiştir. Türkçe ile Farsçanın müşterek bir tarih ve coğrafyayı paylaşmaları, bazı ortak kelimelerin kökenlerinin ihtilafli veya belirlenemez olmasına neden olmuştur. Bu yüzden, kaynaklara göre, köken itibarıyla Türkçe veya Farsça olduğu ihtilafli olan kelimeler belirlenip ayrı bir tabloda sunulmuştur. Her iki dilde mevcut, ses ve anlam bakımından birbirine benzer veya yakın olan, ancak aralarında kesin bir bağlantı kurulamayan sözcüklerin listesi de çalışmaya eklenmiştir. Bunun dışında, Türkçe kökenli olduğu halde sözlükte Türkçe olarak belirtilmemiş olan sözcükler de başka bir tabloda listelenmiştir.

* Bu makale, Prof. Dr. Adnan Karaismailoğlu danışmalığında hazırlanan *Ferheng-i Rûz-i Suhen*'de *Türkçe Kelimeler* adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir. Doi: 10.32330/nusha.998808

** Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Doğu Dilleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi, e-posta: aselamaksu@gmail.com. Orcid No: 0000-0002-8919-6905

Makale Gönderim Tarihi: 21.09.2021

Makale Kabul Tarihi : 22.03.2022

Anahtar Kelimler: Farsça, kelime, köken, sözlük, Türkçe.

Presence of Turkish in Contemporary Persian: Turkish Words in Farhange Rooze Sokhan

Abstract

Persian and Turkish are two languages that have left behind a long historical process in a wide geography. During this process, interactions occurred in many different areas. The existence of some interaction has survived to the present day and has gained a solid place in that language. One of these interactions took place in the form of an exchange of words and suffixes, and there were word transitions from one language to another in many different fields. Some of the words taken from the opposite language have fallen out of use over time, and some have survived to the present day. These words were derived, pronounced and gained new meanings according to the grammatical features of the language they were conveyed.

There are many words, suffixes, reinforcements and phrases that survive in today's Persian. These Turkish elements are actively used in almost every field of today's Persian. While some of them have been widely used and derived dozens of times, some of them live in a narrow area. *Farhange Rooze Sokhan* is a comprehensive and up-to-date dictionary that collects words used in today's Persian. The dictionary stated the origin of each substance and explained from which language or languages it was taken or formed. In this study, the number of elements that the dictionary gives in Turkish is taken, it is tried to determine how effective Turkish is in today's Persian, which words it lends and which letters use more or less words. It is shown with example sentences to see the usage patterns of these elements in Persian. Words with Turkish origin but shown as another language were determined and listed. The fact that Turkish and Persian share a common history and geography has caused the origins of some common words to be disputed or undetermined. Words that are disputed as Turkish or Persian in origin have been identified and specified, and a lists of words that are similar or close to each other in both languages, but for which no defenation connection can be established, has been added to the study.

Keywords: Persian, word, origin, dictionary, Turkish.

Structured Abstract

Having left behind a historical period of about 2000 years, Iranians and Turks have had a wide range of relations from politics to trade, from war to art, from culture to language. As a result of these relations, they mutually left each other customs, traditions, beliefs and linguistic elements. In particular, the acceptance of Islam by both communities and the fact that the Turks came and settled in the Iranian geography in large numbers made these cultural interactions more intense and comprehensive. During the period after Islam, the

fact that they spent a very long time in the same geography by having a common religion and being exposed to historical developments together caused them to affect each other deeply and this effect was indelible. These mutual interactions have created partnerships on many issues that are evident even today. For example, there are commonalities or similarities in eating and drinking, proverbs, customs, music, literature and many more. One of the most important of these cultural transitions is undoubtedly linguistic elements. As language elements were transferred from Persian to Turkish, language materials were transferred from Turkish to Persian in many subjects and fields. These elements, which have passed from Turkish to Persian, have been used in various ways throughout history and have taken root in the language. Today, the new meanings, usage patterns and intensities that Persian has gained in important areas have become indispensable. However, not all of the Turkish language elements that have been transferred to Persian in the historical process have been transferred to the present. The word, suffix etc. active in Persian living today. There are also words that fall out of use with the passage of time. Considering these words, it can be seen that a significant linguistic element has passed from Turkish to Persian. However, in this study, it has been tried to identify the words in today's Persian language and the areas where they are used.

Farhange Rooze Sokhan is a contemporary Persian dictionary. This dictionary has been prepared based on extensive written sources and field research, and has gathered the words in every field in which Persian is used into an aria. Therefore, it is a dictionary that determines the boundaries of today's Persian. The origin of each substance in it has been determined. There are hundreds of words whose roots are explained in Turkish, and there are hundreds of compound words, reinforcements, idioms, proverbs and sentences derived from these Turkish words. The derivation of the words, their usage areas, each meaning they have and the pronunciation differences, if any, are indicated. The way of saying a Turkish element in Persian and the new meanings it has gained, if the related word is also found in Turkish, has led to the differences between them. Thus, it showed what meanings a word common in Persian and Turkish languages living today, how it lived, and how far or close they were to each other.

After determining the situation of a word with Turkish origin in Persian and its Turkish equivalent, some examples of sentences formed with these words in the dictionary were compiled. These example sentences both determined how a word is used in a sentence and showed what kind of sentences it creates. Thus, the place and importance of the word used in the sentence has emerged, and the sentence can also be used as a proverb, idiom, phrase, address, literary, slang, etc. shown to be a sentence. In this case, in which areas and in

which ways the Turkish words used in Persian are used are exemplified by these selected sentences.

Many words in today's Persian have been explained in different ways due to both a long common history and culture and various linguistic transformations caused by the grammatical features of the language. However, in this study, the origin of a word was not discussed with the help of various phonetic changes and transformations or the method of origin, and only the opinions of the reputable sources in the field were consulted. Therefore, whether a word is Turkish or not has been accepted based on the consensus of all or most of the sources. In some cases where it is not possible to determine whether a word is Persian or Turkish and where the experts on the subject disagree, the article in question has been evaluated and listed as "disputed". Apart from this, there are also words that are the same or close to each other in terms of sound and meaning but cannot be clearly related. Although these words are in both languages, since the relation between the two words could not be determined, the determination of their commonality or similarity was contented with, and they were brought together under the title of "similar and close words". Likewise, words that most of the sources accept as Turkish, but whose origins are in Persian or another language in the dictionary, have been identified and listed under the heading "Words that are not specified as Turkish".

76

The areas where Turkish elements that are actively used in today's Persian are used, the density of Turkish words in these areas and their usage patterns are exemplified. Along with the subject and subject, the letter-based transitions of the words transferred to Persian were also taken into consideration. Which letters more and which less words have a place in Persian are mentioned with the example of four letters each. In general, the existence of Turkish in today's Persian language through letters, words, sentences, subjects and fields; utterance, meaning, derivation, usage and Turkish equivalent are explained by drawing attention. The effect size of the interaction of these two languages, which live side by side as a neighboring, lively and official language, and which has an ancient coexistence, was evaluated, and the evidence and remnants of this effect in today's language were attempted to be determined.

Giriş

Gerek İran'da gerekse İran dışında XI. yüzyıldan (Öz, 1996, s. 22) bu yana devam eden Farsça sözlük yazımı, günümüzde de önemini korumakta, bu alanda değerli eserler kaleme alınmaktadır. Sözlük çalışmaları, üç farklı şekilde hazırlanan *Suhen* sözlükleriyle beraber önemli bir gelişim göstermiş, hatta "*Suhen*'den önce ve *Suhen*'den" (Kurbânzâde, 1394, s. 183) diye adlandırmalar yapılmıştır. Bu üç sözlükten biri de *Ferheng-i Rûz-i Suhen*'dir. Diğerlerinden farklı olarak bu sözlük, genellikle günümüz Farsçasında kullanılan sözcükleri barındırmaktadır. Bu yönüyle de günümüz Farsçasının en kullanışlı

sözlüklerinden biri haline gelmiştir. Bu çalışmada, *Ferheng-i Rûz-i Suhen*'in kapsamına göre günümüz Farsçasında ne kadar Türkçe sözcük bulunduğu, ne şekilde kullanıldığı, tespit edilmeye çalışılmıştır. Özellikle İran'da konuşulan bugünkü Farsçada Türkçe unsurların varlığı, 1000 dolayındaki kelime, ek, pekiştirme, tamlama, söz grubu ve türevlerinden oluşmaktadır (Balcı, 2014, s. 121). Ancak bu Türkçe kelime, ek, pekiştirme, söz grupları ve türevlerinin sayısı kadar, nasıl, ne kadar yaygın ve hangi alanlarda kullanılmaya devam edildiğini belirlemek de önem arz etmektedir. Bunun için de *Ferheng-i Rûz-i Suhen*'de geçen unsurların özelliklerine, kazandığı anlamlara, türetiliş biçimlerine, yoğunluklarına ve telaffuzlarına bakmak gerekir. Böylece bugün Modern Farsçada aktif bir şekilde kullanılan Türkçe unsurlar aracılığıyla, Türkçenin Farsçadaki güncel durumu, nüfuzu görülebilir ve bu, iki dil arasındaki etkileşimlerin çeşitliliğine katkı sağlayabilir. Türkçe ve Moğolca arasındaki yakınlık ve benzerliklerden (Temir, 1995, s. 8) ötürü, sözlükte Moğolca olarak belirlenen az sayıdaki sözcük de tespit edilmiştir. Böylelikle günümüz Farsçasındaki bu az sayıdaki Moğolca unsurların varlığına da dikkat çekilmiştir.

Türkçe ve Farsça arasında ses ve anlam bakımından benzer veya yakın kelimeler bulunmaktadır. Bu kelimeler arasındaki herhangi bir kaynaktan doğrudan ilişki tespit edilemediği için ayrı grupta değerlendirilmiştir. Bu grupta yer alan bir sözcüğün köken bilgisi iki dilde de mevcut olduğundan ve kaynaklarda bu benzerlikler üzerinden net bir bağlantı kurulamadığından dolayı, bu sözcükler, birbirine benzer ses ve anlamlarla her iki dilde varlığını sürdürmektedir.

Sözlükte Farsça veya başka bir dile ait olan, ancak kaynaklar tarafından Türkçe olduğu belirtilen kelimeler tespit edilmiştir. Aynı şekilde, sözlükte geçen bazı sözcüklerin köken bilgisi konusunda, kaynakların birbirleriyle çeliştiği, farklı açıklamaların getirildiği ve farklı sonuçlara ulaşıldığı görülmüştür. Bu tarz sözcükler ihtilafli olarak adlandırılmış, sayısı, telaffuzu ve anlamı belirtilerek gösterilmiştir.

Farsça ve Türkçe arasındaki kelime geçişleri gerçekleşirken pek çok sesin değişim veya dönüşüme uğradığı görülmüştür. Bu ses değişim ve dönüşümleri, bir kelimenin kökenini yeniden tartışmaya açabilmektir. Örneğin “ateş” kelimesi bunlardan bir tanesidir. Kaynakların tamamına yakını bu sözcüğün Farsça olduğunu belirtmiş olmasına rağmen, çeşitli etimolojik ses değişimleri ve bağlantılarla Türkçe olduğunu öne sürülenler de olmuştur. (Karaağaç, 2004, s. 433; başka örnekler için bkz. Kızılözen, 2019). Bu durumdaki sözcükler için kaynakların çoğunluğunun kabul ettiği görüş dikkate alınmış, şaz olan görüşler çalışmaya dâhil edilmemiştir.

Tarih Boyunca Türkçe ve Farsçanın Etkileşimi

Tarihte İrani ve Türkî toplulukların karşılaşmasının Pers İmparatorluğu (MÖ. 550-331) dönemine veya daha öncesine dayandığı konusunda çeşitli görüşler mevcuttur (Eker, 2013, s. 494). Ancak bu ilk teması kuran toplulukların hangi İrani dille Türkî dil üzerinden iletişim kurdukları bilinmemektedir (Balcı, 2014, s. 42). Bilinen ise Türkler ve İranlıların MS 370'ten başlayarak doğrudan ve kesin olarak ilk temaslarda bulunmuş olmalarıdır. Bu ilk doğrudan temaslardan başlayarak günümüze gelene kadar İran ve Türk kavimleri uzun bir geçmişi, çeşitli etkileşimlerde bulunarak geride bırakmışlardır (Eker, 2010, s. 322).

İslâmiyet'tin İran topraklarına gelmesinden yaklaşık iki yüz sene sonra, İranlıların kurduğu ilk devletlerden olan ve bugünkü İran'ın Sistân eyaleti ve civarında hüküm süren Saffârîlerin (861-1003) yönetiminde Türkler yer alarak İslam sonrası dönemlerde sürecek olan Türk ve İran beraberliğinin ilkinin oluşturdukları (Furûzânfer, 1383, s. 71). Mâverâünnehir'de kurulan devletlerle beraber İslâmiyet Türkler arasında yayıldı ve Türkler devlet kademelerinde yer aldı (Barthold, 2004, s. 55). Bu bölgede nüfus yoğunluğuna sahip olan Türklerin, Fars edebiyatının ilk örneklerine kültür ve inanç yönünden etki etmekle kalmadılar, aynı zamanda kendi edebiyatlarının temelini de oluşturmaya başladılar. Böylece Farsçayla Türkçe aynı bölgede yazın dili olarak beraber gelişim göstermeye başladı (Karaismailoğlu, 2002, s. 145-146). Özellikle Sâmânîler (819-999) ile Gaznelilerden (963-1186) sonra, giderek yaygınlaşan Farsça, edebî bir gelenek halini almıştır (Köprülü, 2014, s. 412). Bu edebî gelenekten Türkler de yararlanmışlardır. Nitekim daha sonra Anadolu'ya gelen Türklerin yazdığı ilk edebî eserlerin Fars edebiyatından etkilendiği tespit edilmiş ve Anadolu'daki Selçuklu saraylarında Fars edebiyatına rağbet edildiği görülmüştür (Köprülü, 2015, s. 225; Köprülü, 2014, s. 420). Aynı şekilde Yeni Farsçadaki edebî geleneğin ilk örneklerini veren Ferâlâvî (IX-X. yy) ve Rûdekî'den (ö. 941) itibaren Türkler ve Türkçenin varlığı Farsçada yer almış (Karaismailoğlu, 2019, s. 49-50) ve günümüze kadar devam etmiştir. Dolayısıyla Türkçe ile Farsça yaklaşık asırlar süresince iç içe veya yan yana varlıklarını sürdürmüşlerdir. Müsterek tarih ve coğrafyası olan bu iki dil arasında sesbilgisi, yapıbilim, sözdizim ve anlambilim gibi birçok dil bilimsel alanda etkileşim meydana gelmiştir (Çokol, 2019, s. 289).

Ferheng-i Rûz-i Suhen'in Muhtevası

Hasan Enverî öncülüğünde bir grup araştırmacı tarafından hazırlanan *Ferheng-i Rûz-i Suhen*, günümüz Farsçasında kullanılan sözcükleri bir araya getiren yaklaşık 1400 sayfalık geniş kapsamlı bir sözlüktür. Sözlüğün maddeleri aslî ve türetilmiş unsurlar olarak, güncel dildeki sözcüklerden meydana gelmiştir. Güncel dilin kaynakları başta roman, hikâye, biyografi, makale, basın-yayın ve ders kitapları gibi yazılı kaynaklardır; ancak bunlarla birlikte muhtelif meslek grupları üzerinde yapılan alan araştırmasındaki mülakatlar sonucunda elde edilen bilgi ve bulgular da kaynak olarak kullanılmıştır (Enverî,

1393, s. önsöz 11). Sözlükte her bir maddenin Latin harfli transkripsiyonu Tahran ağzına göre verilmiş, ancak çeşitli söyleyişleri olan sözcüklerin telaffuz farkları da belirtilmiştir. Her aslı maddenin köken bilgisiyle beraber, özellikle Latin harflerini kullanan diller ile Arapçadan alınan kelimelerin kaynak dildeki orijinal yazılışı da verilmiştir. Ayrıca aslı maddeyi oluşturan her bir sözcüğün türü de girilmiştir. Bu sözlükteki dilsel temayül, sözcüğün “ahlaki”, “toplumsal” anlam tarafına ve tarihsel kullanımına göredir. Ahlaki; saygınlık, aşağılama, hakaretimiz, küfür, mizah, edep dışı, edepli, beddua gibi gruplardan oluşmaktadır. Toplumsal; konuşma, amiyane, çocuk dili gruplarını kapsamaktadır (Enverî, 1393, s. önsöz 12-14).

Sözlükte, her bir maddenin aslı, kökü, kökeni, telaffuzu, kullanım alanı, türü ve yapısı verilmiştir. İlgili maddeler için bu bilgiler verildikten sonra sözcüklerin tanım ve açıklama kısmına geçilmiştir. Günümüz Farsçasında bir kelimenin kaç farklı anlam ve tanımı varsa sırasına göre birer birer açıklanmış, bazen örnek cümleler verilerek anlam pekiştirilmiştir; sonrasında ise alfabetik sıraya göre türetilen unsurlara geçilmiştir. Maddelerin tanım ve açıklama kısımlarında açık ve anlaşılır cümleler kullanılmış, gerektiğinde ilgili madde için teknik bilgiler verilmiştir. *Ferheng-i Rûz-i Suhen*, güncel Farsçanın kullanıldığı hemen her alandan toplanan dilsel bilgi, belge ve bulgulardan müteşekkil geniş kapsamlı bir sözlüktür. Eski dilde var olan ancak günümüz konuşma dilinin herhangi bir alanında varlığı devam etmeyen kelimeler ve ekler sözlüğe dâhil edilmemiş, mümkün merteye bugünkü Farsçanın sınırlarının içinde kalınmıştır. Böylelikle kullanıcıya hem kullanım kolaylığı sağlanmıştır hem de günümüz Farsçasının dilsel sınırlarının belirlenebilmesine katkı sunulmuştur.

Ferheng-i Ruz-i Suhen’de Türkçe Kelimelerin Çeşitleri

Bugünkü Farsçada bulunan Türkçe kelimeler büyük bir çeşitlilik göstermektedir. Bu kelimelerin bazıları günümüz Türkçesinde aynı veya farklı bir anlamla kullanılırken bazıları da kullanımdan düşmüştür. Bir Türkçe sözcüğe Farsça veya yabancı bir dilden ek ya da sözcük getirilip türetilmiş ve yeni bir mana kazanması sağlanmıştır. Aynı şekilde Türkçe bir ek de Farsça veya yabancı bir sözcüğe eklenerek ona yeni anlamlar yüklemiştir.

Sözlükte geçen bazı Türkçe kelime türleri aşağıdaki gibidir:

1. Askeri ve savaş ile ilgili: Ordu, top, çatma (tüfek), cilîke-i zidd-i gulûle (kurşungeçirmez yelek), cûhe (küçük bir askeri birlik), saçma, bayrak, perçem, sancak, gelengiden (silahın kurma kolu), kemçil (hançer, kılıç), kama, kundak (dipçik), keşik (nöbet), yûriş (hücum, saldırı), yağma, çap (yağma), çepâvul (yağma), çepo[v] (yağma), çirik (çete, silahlı örgüt)...

2. Argo, küfür ve hakaret: Bok, bîlâh (küfür için el hareketi yapmak), uzgel (görgüsüz), eşek, ulâğ (eşek), kaltak, sana ne...

3. Unvanlar: Han, hanım, hatun, hakan, bey, efendi, sevgili...

4. Siyaset: Ordugâh (siyasi, ideolojik cephe), hovcî (siyasi taraftar), yesâvul (koruma), yûğ (boyunduruk; birine hâkim veya esir olmak), nûker (köle), yâğî (asî)...

5. Hayvan ve hayvanlarla ilgili: Baykuş, kuş (atmaca), karakuş (kartal, şahîn), turna, ceren, maral, koç, ûzûnburûn (mersin balığı), kaz, kurabağa, kızılâlâ (alabalık), eşek, katır, ördek, keşov (kaşağı), yûğ (boyunduruk), buhûv (pranga, bukağı), âşurme (paldım), yu(û)rtme (rahvan)...

6. Coğrafya ve topluluk isimleri: İl (boy), Kacar, Afşar, boğaz, bâtlâk (bataklık), kutel (yığın, tepe), çakmak (çakmak taşı), oba...

7. Akrabalık: Bacanak, sâğdûş ve soldûş (sağdıç), kız ('em-kızı), oğul ('em-oğlî), bîbî (nine), ata, âyizne (damat, enişte), dadaş (abi), dadı, dukûlû (ikiz), bacı, abcî (abla), yenge...

8. Ev eşyası veya evle ilgili: baca, döşek, boşkab (tabak), eyâk (kadeh), kap, kâbleme (tencere), kutu, tağar, topuz (tuvalet fırçası), kıyçî (makas), çemçe (yemek kepçesi)...

9. Yiyecekler ve bitkiler: Kurut, kaymak, kıyma, âzuke (azık), bûlağûtî (su teresi), süzme (yoğurt), dolma, karaağaç, budağ (kartopu çiçeği), kâkûtî (dağ reyhanı), tütûn, kûrme (kavurma), guvce (domates), letirme (iyi pişmemiş ekmek), yer elması...

10. Oyun ve eğlence: Bûk, tuğke, cîk, tîle (bilye), hacıyatmaz, dûz (üçtaş veya dokuztaş oyunu), açmaz (satrançta açmaza almak), mars, Pâ-tûk (hobi alanı)...

11. Müzik: Karaney, beyat (musikide birkaç makamın bölümünün adı), kemîş (baş pare), kûroğlî (bir makam türü), gûşe (çifte kaval, nekkare), çugûr (kopuz, çöğür)...

12. Sanayi ve teknik: Fener (yay), tasma (kemer, kayış), fırça, âcâr (İngiliz anahtarı), yâtâkân (bilye yatağı), yerâk (kapı ve pencereye bağlı menteşe ve kilit gibi araç), burkû (rayba), kurpî (U cıvata)...

13. Giyim ve süs eşyası: Dûğme, til (taç, toka), sencâk (çengelli iğne), elengû (bilezik), cikke (toka, tac gibi yerlere işlenen süs), moncuğ (boncuk), bezek (süsleme, bezemek, makyaj), çekme (çizme, bot), cilîke (yelek), kundura, papak, yaşmak...

14. Hediye: Armağan, sovgât ve âkurrâyî (yoldan getirilen hediye)...

15. Dövüş, kavga: Şepelâk (tokat), kötek (dövmek), şellâk (kırbaç), çomak (sopa)...

16. Tuzak: Bozhû (pusu), tûr (ağ)...

17. Vücut ile ilgili: Damar, ehte (hadım edilmiş), koltuk (koltukaltı), yugûr (iri cüsseli), tupul (tombul), çâk (şişman)...

18. Hava olayları: kûlâk (kar ve yağmur fırtınası), boran...

19. Moğolca: Ağa, Özbek, teyyâr (hazır), çanta, şîlân (şölen)...

20. Yerleşimle ilgili: Yaylak, kışlak, âlâçîk (çardak, barınak), otak, ordu (kamp)...

21. İnançla ilgili: Uğur, bed-uğûr (uğursuz), şugûn (baht, talih), yaman (kötü, lanetli)...

22. Simgeler: Bayrak, sancak, perçem, kutel (bayrak, sancak, flama)...

23. Spor: Kâyık-rânî (kano yarışı), tûr (file), top, kıyçî (rövaşata), urdu (spor kampı), perçem (hakem veya köşe bayrağı)...

Yukarıdaki kelime örneklerinin büyük bir kısmı herhangi bir ek almamış olan Türkçe aslî ve sade sözcüklerden derlenmiş, bir kısmı da ek veya kelime getirilerek oluşan birleşik kelimelerden oluşturulmuştur. Bu sözcüklerden muhtelif şekillerde türetilen pek çok unsur bulunmaktadır. Dolayısıyla bir sözcük türetildiğinde tamamen farklı anlamlar taşıyabilir, kullanım alanı, yoğunluğu artabilir ve Farsçadaki varlığı nispeten belirginleşebilir. Bu durumda yukarıda farklı alanlara bölünen liste uzayacak ve her bir alandaki kelime çeşitliliği artacaktır. Türkçeden Farsçaya geçen ve hâlâ kullanılan unsurlar birleşik kelime, söz grubu, atasözü, deyim, terim, kalıp cümleler, pekiştirmeler ve türevlerinden oluşmaktadır. Türkçenin, Farsçaya verdiği kelime ve eklerden başka ses, yapı ve söz dizimi gibi dilin başka alanlarında da etkileri olmuştur (Balci, 2014, s. 76; Çokol, 2019, s. 289).

Bugünkü Farsçada bulunan Türkçe kelime ve eklerin bir kısmının kullanım alanı geniş ve çok sayıda unsur türetilmişken, bir kısmının da kullanım alanı dar ve az sayıda türetilmiştir. Örneğin; Top, tor, ordu, ağa, hanım, sencâk (çengelli iğne), celo[v] (ön), çâk (kilolu), kap, komek (yardım) gibi kelimeler ve -çî, -cî (-cı, -ci, -cu, -cü...) eki çok yoğun kullanılıp türetilmiş, farklı kullanımlar ve anlamlar kazanmışken; çerçi, çetî (oturak), çavuş (hacılara öncülük eden kişi), culge (ova), terme, boğaz (geçit), başlık (kapüşon) gibi bazı kelimeler ve lî (-lı, li, -lu, -lü) ekler de genellikle tek anlam ve/veya kullanıma sahiptir.

Sözlük boyunca hemen hemen bütün harflerden kelime geçişleri olmuştur ancak kelimelerde olduğu gibi bazı harflerde de orantısızlıklar mevcuttur. Bazı harflerden alınan sözcük sayısı ve türetilme oranının diğerlerinden daha fazla olduğu göze çarpmaktadır. Kâf (ك), kef (ك), Ç (چ) gibi harflerden ödünçlenen kelimeler ve türevlerinin sayısal ve anlam yoğunlukları belirgin şekilde görülürken, tersine vâv (و), nûn (ن), lâm (ل), Fe (ف) gibi bazı harflerden alınmış kelimelerin yoğunluğu çok daha zayıftır.

Sözlüğün verdiği birtakım kelimelerin köken bilgisi bazı muteber kaynaklarla çelişebilmektedir. Bir sözcük için kaynaklar farklı görüşlerde bulunarak o kelimenin “ihtilaflı” kalmasına neden olmuştur. Aynı şekilde, sözlükte kökeni başka bir dil olarak belirtilen bir sözcük için, kaynaklar Türkçe olduğuna ittifak etmişlerse o kelimenin Türkçe olduğuna kanaat getirilmiştir.

Her iki dilde birbirinin aynı veya yakın ve benzer olan ancak kaynakların belirgin bir ilgi kuramadığı kelimeler de mevcuttur.

İhtilaflı kelimeler

Aş, yemek.	Âş	آش
Seksek oyunu.	Ekerdüker	اکردوکر
Umut.	Umîd	امید
Baba.	Bâbâ	بابا
Balaban, oynatılan ayı, nefesli bir çalgı, bir kuş türü.	Bâlâbân	بالابان
Bulgur.	Bilgûr	بلغور
Bayat.	Beyât	بیات
Pul, para.	Pûl	پول
Tabanca.	Tepânçe	تپانچه
Turumtay, yırtıcı bir kuş.	Turumtây	ترمتای
Torba.	Tûbre	توبره
Kaynamak, coşmak.	Cûş	جوش
Çığırnak, çığlık.	Cîğ	جیغ

Çabuk, çevik.	Çâbuk	چابک
Çarşaf, örtü, çadır.	Çâdur	چادر
Çopur, çöpür, çiçek bozuğu yüzlü.	Çupûr	چپور
Çalış(mak), çabalamak.	Çâleş	چالش
Çene.	Çâne	چانه
Kırışmak, çürüme.	Çurûk	چروک
Çubuk, çöp.	Çûb	چوب
Sirke.	Sirke	سرکه
Tanbur, saz.	Ṭenbûr	طنبور
Kara.	Ḳârre	قاره
Kapuz, kanyon, dar ve derin geçit (Farsçada burun, damak).	Ḳepûz.	قپوز
Halı.	Ḳâlî	قالی
Kalender.	Ḳelender	قلندر
Kaytan.	Ḳiytân	قیطان
Kepenek.	Kepenek	کپنک

Kürk.	Kurk	كرک
Küçük.	Kûçek	کوچک
Geven.	Geven	گون
Ben.	Men	من
Nene.	Nene	ننه

Türkçe Olduğu Belirtilmemiş kelimeler

Ağız, doğumdan sonraki ilk süt.	Âgûz	آغوز
Ördek ve kaza benzeyen yabani bir kuş.	Ânçût	آنقوت
Elek.	Elek	الک
Alev.	Elu[v]	الو
Bir tür kap.	İstâmbûlî, İslâmbûlî	استانبولی، اسلامبولی
Sıkıntı, rahatsızlık, yüzü asmak, yüzü ekşitmek; boğum, boğma, boğmak: Bir şeyin daralarak boğum haline gelen tarafı.	Buğ	بغ
Tek.	Tek	تک

Çakı, bıçak.	Çâķû	چاقو
Çimen.	Çemen	چمن
Çilek.	Çilek, çiyâlek	چیلیک، چیالک
Dayı.	Dâyî	دایی
Sürme.	Surme	سرمه
Sakız.	Seķķiz	سقز
Kumaşa iple nakış işlemek, kanaviçe.	Sokme-dûzî	سکمه-دوزی
Kuğu.	Ķû	قو
Kâkül.	Kâkul	کاکل
Körük, küre.	Kûre	کوره
Bir ölçü birimi (yaklaşık bir metre).	Gez	گز
Yele.	Yâl	یال
Yonca.	Yûnce	یونجه

Benzer ve yakın kelimeler

Ağarmak, beyazlaşmak (Nem ve rutubetin bir yere nüfuz etmesi, sürülmesi ve izinin kalması).	Âĝâr	آغار
---	------	------

Engel.	Engel	انگل
O (Eski Türkçede “ol”).	Û	او
Büyük.	Bozorg	بزرگ
Teleme, bir çeşit peynir.	Deleme	دلمه
Tutam, tutak.	Tutek (Bir çeşit ekmek)	توتک
Tükürük (eskiden tüpkür veya tüfkür).	Tuf	تف
Tepme, tepeş(me), (Farsçada çarpma, atma, kalp atışı.)	Tepiş	تپش
Tepmek, tepinmek.	Tepîden	تپیدن
Civciv, çocuk, cüce.	Cüce	جوجه
Cırcır böceği.	Cîrcîrek	جیرجیرک
Çekiç.	Çek[k]uş	چکش
Çekmek, suyunu çekmek; bir şeyden suyun çekilmesi, sızması veya damlaması.	Çekîden	چکیدن
Nasır. (Çığır: 1. Çığın kar üstünde bıraktığı iz. 2. Patika. 3. İz. ¹ Dar yol, patika. ²)	Çığır	چغر
Nasır.	Çığirme	چغرمه
Çatal (eski dilde çatgal).	Çengâl	چنگال

Dağdağan.	Dâğdâğân	داغداغان
Duman, tüt(mek), tütsü.	Dûd	دود
Dün.	Dî (Bazı ağızlarda “dîne” olarak da geçer.)	دى
Kırışıklık, (Türkçedeki “seğirme”ye yakın).	Sigirme	سگرمه
Şır(ıl) şır(ıl).	Şırşır	شرشر
Şiş (eski dilde siş).	Sîh	سيخ
Uskuru, vida ve cıvata dişleri.	Ëilâvîz	قلاويز
Keklik.	Kebk	كېك
Küf, kepek.	Kepek.	كېك
Kuluçka, gurk.	Kurç	كړچ
Kenar, kıyı.	Kenar, keran	کنار، کران
Kök, kökleme, ayarlamak, kurmak.	Kûk	كوك
Kim.	Kî	كى
Kurt.	Gurg	گړگ

Yaymak, göster(mek).	Goster(den)	گستر(دن)
Mama, meme, emzik, süt.	Meme	مه
Yardım.	Yârî	یاری
Boş gezen, yaylana yaylana gezen.	Yellelî	یल्ली

Türkçe Kelimelerle Kurulmuş Bazı Örnek Cümleler

Türkçeden alınmış kelimelerin farklı alanlarda ve muhtelif şekillerde kullanıldığı görülmektedir. Bu kelimelerle deyim, küfür, argo, mesleki ve teknik bilgiler gibi pek çok alanda kurulmuş cümle örnekleri bulunmaktadır. Bazı cümle örnekleri aşağıda sıralanmıştır. Bu örnekler *Ferheng-i Rûz-i Suhen*'den derlenmiştir.

Düğünü birkaç gün öne aldılar. Ci(u)lu[v]: ön, önce.	'Erûsî râ çend rûz ci(u)lu[v] endahţend.	عروسی را چند روز جلو انداختند.
O padişah haremının gözde kadıydı. So(v)gulf: seçkin, gözde.	Û zen-i so(v)gulf -i herem-i pâdişâh bûd.	او زنِ سوگلی حرم پادشاه بود.
Kırbaç gibi git ve gel. Şellâk: kırbaç, kamçıl.	Şellâkî boro(v) ve ber- gerd.	شلاقی برو برو و برگرد.
Çocuklar ekmek parçalarını kapıştılar. Ķâp(-iden): kapmak, almak.	Beççe-hâ tikke-hâ-yi nâ râ ez-hem mî- Ķâpî dend.	بچه‌ها تکه‌های نان را از هم می‌قاپیدند.
Böyle bir teklifi reddetmemelisin, eğer benim önüme böyle durum çıksaydı iki elimle kapardım onu.	Pîşnihâd-i çunîn şuglî râ ne-bâyed red kunî, eger çunîn mo(v)ki'iyetî pîş-i men mî-âmed, du-destî mî- Ķâpî demiş.	پیشنهاد چنین شغلی را نباید رد کنی، اگر چنین موقعیتی پیش من می‌آمد، دودستی می‌قاپیدمش.

Ķâp(-îden): kapmak, yaklamak.		
O dayak yemeye alışkın, gördüğü hiçbir zorluğa bir şey demiyor. Kotek: dayak.	Û kotek -horeş meles est, her-çi sehtî bi-bîned hîç-çîz nemî-gûyed.	او کتکخورش ملس است هرچه سختی ببیند هیچ چیز نمیگوید.
Yavaş yavaş acıkiyordum. Yevâş yevâş: yavaş yavaş, giderek.	Yevâş yevâş dâşt gurusne-em mî-şod.	یواش یواش داشت گرسنهام می شد.
Yavaş yavaş mırıldanıp bir şey söylüyordu. Yevâş yevâş: yavaşça, kısık sesle.	Yevâş yevâş çîzî zîr-i leb mî-goft.	یواش یواش چیز ی زیر لب می گفت.
Av ağını atmak veya suya bırakmak. Tûr: ağ, avcı ağı.	Tûr-i şeyyâdî pehn kerden yâ der âb rehâ kerden.	تور صیادی پهن کردن یا در آب رها کردن.
Topla oynamak. Tûp: top.	Bâzî kerden bâ tûp .	بازی کردن با توپ.
Saldırmak veya vurmak amacıyla kamayı (kınından) dışarı çıkarmak. Ķeme: kama.	Ķeme râ berâ-yi hemle ve zerbe bîrûn keşiden.	قمه را برای حمله و ضربه زدن بیرون کشیدن.
Bir şeyin kenarına makasla küçük kesikler oluşturmak. Ķiyçî: makas.	Rû-i lebe-i çîzî bâ kiyçî boreşhâ-yi kûçek îcâd kerden.	روی لبه چیز ی با قیچی برش های کوچک ایجاد کردن.
Tüfeği çatma pozisyonuna getirmek. Çâtme: çatmak, tüfek çatmak.	Der hâlet-i çâtme -feng der-âve(o)rden.	به حالت چاتمه فنگ در آوردن.

Bir şeyi yapmak için örnek hazırlamak. Olgu: örnek, numune.	Tehiyye kerden-i olgu berâ-yi sâhten-i çîzî.	تهیه کردن الگو برای ساختن چیزی.
Sopayla tehdit etmek. Çomâk: sopa, çomak.	Bâ çomâk tehdîd kerden.	با چماق تهدید کردن.
Resim, fotoğraf, kâğıt gibi şeyleri kutunun içine koymak. Ķâb: kap, kutu.	‘Eks, nekkâşî, kâgez yâ mânend-i ânâ râ derûn-i ķâb câ dâden.	عکس، نقاشی، کاغذ یا مانند آنها را درون قاب جا دادن.
İğne veya kısıkcacı bir şeye tutturmak. Sencâk: iğne, çengelli iğne.	Mutteşil kerden-i sencâk yâ gîre be çîzî.	متصل کردن سنجاق یا گیره به چیزی.
Kendini bir şeye dâhil etmek/katmak. Ķâtî: katmak, katılmak.	Ĥod râ ķâtî -i çîzî kerden.	خود را قاطی چیزی کردن.
Para mara yoktur. Yohdûr: yok.	Pûl mûl yohdûr .	پول مول یخدور.
Yedek olarak onu yanında götürmek. Yedek: yedek.	Hemrâh burden-i ân be ‘unvân-i yedek .	همراه بردن آن به عنوان یدک.
Yakasımı birinin elinden (pençesinden) kurtarmak. Yeke: yaka	Yeke -i ĥod râ ez dest-i (çeng-i) kesî ĥelâş kerden (rehâ ni[u,e]mûden)	یقه خود را از دست (چنگ) کسی خلاص کردن (رها نمودن)
Özgürlükçüler yabancıların boyunduruğundan kurtulmak için mücadele ediyorlardı. Yûg: boyunduruk.	Âzadî-ĥâhan berâ-yi reha-yi ez yûg -i bîgânegân mubâreze mî-kerdend.	آزادی خواهان برای رهایی از یوغ بیگانگان مبارزه می کردند.
Pantolonun ütüsünün karpuz dilimlemesi (jilet gibi).	Utû -i şelvâr-i kesî ĥerbûze ķaç kerden.	اتوی شلوار کسی خربوزه قاچ کردن.

Utû: ütü. Kâç: dilim.		
Başkası için kendini parçalamak. Tikke: parça.	Hod râ berâ-yi kesî tikke pâre kerden	خود را برای کسی تکه پاره کردن.
Çatal kaşıkla su içmek (batı hayranı). Ķâşuk: kaşık.	Bâ Ķâşuk ve çengâl âb ĥorden	با قاشق و چنگال آب خوردن
Birinin bayrağı (sancağı) altında toplanmak. Perçem: bayrak, sancak.	Zîr-i perçem -i kesî cem‘ şoden (âmeden)	زیر پرچم کسی جمع شدن (آمدن)
Kişinin çantasının dolu veya boş olması (bilgi birikiminin olup olmaması). Çente: çanta.	Çente -i kesî pur (ĥâlî) bûden (şoden)	چنته کسی پُر (خالى) بودن (شدن)

Sonuç

Sonuç olarak tarih boyunca Türkçeden Farsçaya geçmiş ve günümüz Farsçasında hâlâ pek çok alanda kullanılmakta olan yüzlerce kelimenin varlığı bulgulanmıştır. Bu kelimelerin bazıları yoğun bir şekilde kullanılıp yaygınlaşmış, türetilmiş ve pek çok farklı anlam kazanmışken bazıları daha dar alana sıkışarak sadece sahip olduğu veya sonradan kazandığı tek manayla varlığını sürdürmektedir. Kelimelerin alındığı ve kullanıldığı alanlar da aynı şekilde yoğunluk ve yaygınlık açısından farklılık gösterebilmektedir. Örneğin; askeriyle ilgili alınmış kavramlar, bu kavramların türetilme biçimleri ve kazandıkları yeni anlamlar itibariyle, oyunlarla ilgili olan kelimelerin varlığından daha fazla ve daha yaygın olduğu görülmüştür. Böylece Türkçenin hemen her alanda Farsçaya kelime bıraktığı halde bazı konu ve alanlarda nitelik ve nicelik açısından ciddi farklılık gösterdiği gözlemlenmiştir. Bu da Türkçenin Farsçaya daha çok hangi alanlarda ve neden etkili olduğu konusunda kültürel ve tarihi bilgiler ve etkileşimler ışığında çeşitli fikirler sunabilmektedir. Türkçenin Farsçaya verdiği bu sözcüklerle iki dilin etkileşiminin, özellikle Türkçeden Farsçaya geçen kelimeler ve günümüz Farsçasında yaşayan Türkçe

sözcükler boyutuna; sayı, telaffuz, anlam, türetilme, kullanım biçimi ve Türkçe karşılığı bakımından bir açıklama getirmeye çalışılmıştır. Böylelikle *Ferheng-i Rûz-i Suhen*'nin kökenini Türkçe olarak belirlediği unsurlar ve bu unsurların türevleri, anlamları ve Farsça telaffuzlarına bakılarak, Türkçe bir kelimenin bugünkü Farsçada hangi alanda nasıl yaşadığı, ne sıklıkta kullanıldığı ve nasıl bir öneme sahip olduğu görülebilmektedir.

Sözlüğün kökenini Farsça veya başka bir dil olarak belirlediği ancak alandaki muteber kaynaklar tarafından Türkçe olarak tespit edilen kelimeler herhangi bir etimolojik tartışma ve açıklamaya girilmeden Türkçe olarak kabul edilmiştir. Aynı şekilde kaynakların görüş ayrılığı yaşadığı sözcükler “ihtilafli” olarak değerlendirilmiştir. Söyleyiş ve/veya anlam bakımından birbirinin aynı ya da benzeri olan, ancak kaynaklarda net bir ilgi kurulamayan sözcükler de “benzer ve yakın” başlığı altında bir araya getirilmiştir.

Derlenmiş cümle örnekleri, Türkçe bir unsurun Farsçada cümle içinde nasıl kullanıldığının, nasıl bir anlama sahip olduğunun ve hangi görevi üstlendiğinin bilgilerini vermektedir. Argodan atasözlerine, konuşma dilinden sanata, siyasetten bilime kadar pek çok farklı alanda, çok çeşitli cümlelerle Türkçe unsurların varlığı ve kullanım biçimi gözlemlenmiştir.

Türkçeden alınmış unsurlar ve türevlerinin az veya çok, günümüz Farsçasının hemen hemen bütün alanlarında kullanıldığı görülmektedir. Bu unsurların sayısı ve kullanım alanları, Türkçenin güncel Farsçadaki kelime varlığının ve etkinliğinin görülmesine katkı sunmaktadır. Bu da Türkçenin bugün konuşulan Farsçadaki nüfuzu ve durumunun tespit edilebilmesine olanak sağlamaktadır. Genel itibariyle günümüz Farsçasında Türkçenin harf, sözcük, ek, cümle, konu ve alan üzerinden varlığı tespit edilmiş; söyleyiş, anlam, türetiliş, kullanım ve Türkçe karşılıklarına dikkat çekilerek yaptığı etki ve nüfuzu gösterilmeye çalışılmıştır. Bugün komşu olarak yan yana yaşayan, kadim bir beraberliği olan bu iki dilde, birbirlerinden aldıkları yüzlerce kelime, ek, pekiştirme, tamlama, söz grubu ve türevleri aktif bir şekilde kullanılmakta, birbirleriyle olan etkileşimleri devam etmektedir.

Kaynakça

- Balcı, M. (2014) *Türkçe-Farsça ilişkileri-Türkçenin Farsça Üzerindeki etkisine dair bir inceleme*. Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.
- Çokol, E. (2019) “Farsçaya kopyalanmış Türkçe kelimeler üzerine anlambilimsel bir inceleme” *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi*. (C. 23/2, s. 288-311)
- Eker, S. (2013) “Modernleşme sürecinde Türk ve İran dil devrimleri” *Uluslararası Türk dili kurultayı bildirileri I*, 20-25 Ekim 2008 (s. 1465-1486). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

- _____ (2010) “Orhon yazıtları: İran dilleri ile ilk temaslar ve benzer birkaç öge üzerine” *III. uluslararası Türkiyat araştırmaları sempozyumu bildiriler kitabı*. (1. C, s. 321-332) Ankara: Hacettepe Üniversitesi Basımevi.
- _____ (2013) “Türk İran dil temasları-I Türk-İran dil coğrafyasına genel bir bakış”, *Bengü Beläk Ahmet Bican Ercilasun armağanı*. (s. 491-500) Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.
- Enverî, H. (1393 hş.) *Ferheng-i rûz-i suhen*. Tahran: İntişârât-i Suhen.
- Ercilasun, A. B. (2004) *Başlangıçtan yirminci yüzyıla Türk dili tarihi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Eren, H. (1999) *Türk dilinin etimolojik sözlüğü*. Ankara: Bizim Büro Basım Evi.
- Furûzânfer, B. (1383 hş.) *Târîh-i edebiyâtı-i irân-be'd ez İslâm tâ pâyân-i Tîmûrîyân*. Tahran: Vezaret-i Ferheng ve İrşâd-i İslâmî.
- Karaağaç, G. (2004) “Türkçenin dünya dillerine etkisi” *II. uluslararası Türk uygarlığı kongresi bildiriler kitabı*. (s. 415-462) Bişkek.
- Karaismailoğlu, A. (2002) “Karşılaştırmalı edebiyat araştırmaları açısından klasik Türk edebiyatı ile İran edebiyatı” *Bilig*. (23, s. 141-156) Ankara.
- _____ (2019) *Klasik dönem Türk şiiri incelemeleri*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kızılözen, C. (2019) *Farsçada Türkçenin en eski izleri*. Ankara: Akçağ yayınları.
- Köprülü, M. F. (2014) *Edebiyat araştırmaları II*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- _____ (2015) *Türk edebiyatı ders notları*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Ḳurbânzâde, F. (1394 hş.) “Nekd ve ber-res-i mecmû‘e-ferheng-ha-yi suhen” *Ferheng-nivîsî*. (10, s. 183-2010) Tahran.
- Temir, A. (1989) “Moğolca ile Türkçe ilişkileri” *Belleten*. (37, s. 295-300) Ankara.
- _____ (1995) “Türkçe ile Moğolca arsandaki ilgiler” *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*. (Mart-Haziran, XIII/1-2, s. 1-25) Ankara.
- Tuna, O. N. (1992) “Altay dilleri teorisi” *Türk dünyası el kitabı ikinci cilt-dil-kültür-sanat*. (s. 7-58.) Ankara: Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü.
- Barthold, V. V. (2004) *Orta Asya Türk Tarihi Dersleri*. (Haz.: Hüseyin Dağ) Ankara: Çağlar Yayınları.

Öz, Y. (1996) *Tarih Boyunca Farsça-Türkçe İlk Sözlükler*. Ankara: Yayımlanmamış Doktora Tezi.

<https://sozluk.gov.tr/> adresinden erişilmiştir. (Erişim tarihi: 08.02.2022).

<http://lugatim.com/> adresinden erişilmiştir. (Erişim tarihi: 08.02.2022).

¹ <https://sozluk.gov.tr/>: erişim tarihi: 08.02.2022.

² <http://lugatim.com/s/%C3%A7%C4%B1%C4%9F%C4%B1r>: erişim tarihi: 08.02.2022.